

Література:

1. Про Державне бюро розслідувань Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 16.12.2024).
2. Кримінальний кодекс України : Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.12.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-66>

**PRE-TRIAL PROCEDURE FOR SETTling A PUBLIC LAW
DISPUTE AND THE RIGHT TO A FAIR TRIAL****ДОСУДОВИЙ ПОРЯДОК ВРЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-
ПРАВОВОГО СПОРУ І ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД**

Lukoshkina Yu. Yu.
*External Postgraduate Student,
Scientific Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

Лукошкіна Ю. Ю.
*здобувач
Науково-дослідний інститут
публічного права
м. Київ, Україна*

Конституція України у статті 124 чітко визначає, що закон може встановлювати досудовий порядок врегулювання спорів, включаючи обов'язкові процедури, без дотримання яких суд не зможе розглянути справу по суті. Це положення стосується і адміністративного судочинства, хоча на практиці застосування досудових процедур у цій сфері є досить проблематичним через специфіку відносин між владою та громадянами.

Важливо зазначити, що обов'язкове досудове врегулювання може стати ефективним інструментом для зменшення кількості справ, які надходять до адміністративних судів, та сприяти більш швидкому вирішенню спорів. Проте для цього необхідно створити чіткий та ефективний механізм досудового врегулювання, який би враховував особливості адміністративних спорів та забезпечував реальну можливість для сторін досягти згоди.

У сфері захисту прав людини в Європі є консенсус щодо важливості досудового врегулювання спорів. Для того щоб такі механізми були ефективними та відповідали стандартам справедливості, вони повинні відповідати низці вимог.

Насамперед доступ до правосуддя не обмежується лише судовими інстанціями. Він може включати звернення до різноманітних позасудових органів, таких як національні установи з прав людини,

органи з питань рівності, установи із захисту даних або інститут омбудсмена. Ці органи можуть відігравати важливу роль у забезпеченні доступу до правосуддя, пропонуючи оперативніші способи захисту прав або можливість колективного відшкодування.

Важливо підкреслити, що адміністративні та позасудові органи не повинні підміняти собою право особи на звернення до суду. Їхня діяльність має бути спрямована на сприяння доступу до правосуддя, а не на його обмеження. Як правило, рішення таких органів підлягають судовому контролю, що забезпечує додатковий рівень захисту прав людини.

Окрім того, альтернативні способи вирішення спорів, такі як медіація та арбітраж, є важливими інструментами забезпечення доступу до правосуддя. Ці процедури пропонують альтернативний, більш формалізований спосіб вирішення спорів, який може бути ефективним у певних ситуаціях.

Усі ці умови спрямовані на те, щоб забезпечити, щоб досудове врегулювання спорів було ефективним, доступним та справедливим і щоб воно не обмежувало право людини на звернення до суду [1, с. 49].

Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово підкреслював, що недотримання досудового врегулювання спорів не може бути причиною для відмови особі в доступі до судового захисту. Водночас Суд визнавав, що встановлення законом або договором досудового врегулювання спору за згодою сторін не є обмеженням юрисдикції судів та права на судовий захист [2].

Якщо законодавство передбачає можливість досудового вирішення спору, наприклад, шляхом звернення до вищестоячого органу, який має контрольні функції та повноваження скасовувати рішення, і позивач скористався цим правом, то відлік строку звернення до адміністративного суду починається з дня, коли позивач дізнався про рішення суб'єкта владних повноважень за результатами розгляду його скарги на рішення, дії або бездіяльність цього суб'єкта.

Іншими словами, хоча досудове врегулювання спору не є обов'язковим і не може позбавити особу права на звернення до суду, воно може вплинути на строки звернення до суду, якщо позивач вирішив скористатися цим механізмом [3].

Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що вибір способу юридичного захисту, включаючи досудове врегулювання спору, є правом особи, а не її обов'язком. Особа добровільно, виходячи зі своїх інтересів, може скористатися цим правом. Встановлення законом обов'язкового досудового врегулювання спору обмежує можливість реалізації права на судовий захист.

Проте у 2016 році до Конституції України були внесені зміни, які передбачають, що на основі закону може бути передбачено обов'язкове

досудове врегулювання спорів, зокрема, в адміністративному судочинстві.

У зв'язку з цим виникає питання про те, на яких підставах і в яких межах може бути визначено досудове врегулювання спорів в адміністративному судочинстві з урахуванням його особливостей щодо вирішення спорів між приватними особами та органами публічної влади, а також спорів про компетенцію між органами публічної влади.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) своєю чергою зазначає, що відправною точкою для визначення розумного строку розгляду справи є момент подання позову до компетентного суду. Виняток становлять випадки, коли звернення до адміністративного органу є обов'язковою умовою для початку судового розгляду. У таких випадках строк розгляду справи може включати обов'язкову попередню адміністративну процедуру.

Отже, хоча досудове врегулювання спору є важливим механізмом, його обов'язкове встановлення потребує зваженого підходу, особливо в адміністративному судочинстві, де стороною спору часто є орган публічної влади [4]. Отже, можна стверджувати, що досудове врегулювання спорів не є фактором, який обмежує доступ до адміністративного судочинства.

Література:

1. Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя. Агенція Європейського Суду з основних прав і Рада Європи. Люксембург : Офіс публікацій Європейського Союзу, 2016.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Дзюби Галини Павлівни щодо офіційного тлумачення частини другої статті 55 Конституції України та статті 248-2 Цивільного процесуального кодексу України (справа громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи) № 6-зп від 25.11.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-97#Text>

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім “Кампус Коттон клаб”» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) № 15-рп від 09.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02#Text>

4. ECtHR, König v. Germany, app. No. 6232/73, Judgment on 28 June 1978.